Cynhadledd Safonau Cymru 2010 – 'Rhoi'r Theori ar Waith'

14 Hydref 2010, Neuadd y Ddinas Caerdydd

Nodiadau i Bwyllgor Safonau Cyngor Gwynedd

Cyng. David Clay

Agorwyd y Gynhadledd gan Jon House, Prif Weithredwr Cyngor Dinas Caerdydd a benodwyd i'r swydd yn ddiweddar. Yn ei gyflwyniad, pwysleisiodd mor bwysig yw Safonau a Moeseg yn y bywyd cyhoeddus yn enwedig yn yr hinsawdd bresennol.

Y pedwar prif siaradwr oedd:

Paul Hoey – Pennaeth Cysylltiadau Strategol – 'Standards for England'.

Trafododd Paul y newidiadau oedd ar y gweill yn Lloegr i gael gwared â'r Awdurdod Safonau Cenedlaethol a'r trefniadau cyfredol – dim ond oriau cyn iddo gael ei ddatgan yn San Steffan. Bydd Safonau yn cael eu gadael i'r blwch pleidleisio ond bydd trosedd newydd yn cael ei chreu o "beidio datgan diddordeb". Awgrymodd y byddai Awdurdodau Lleol yna'n cael sefydlu eu "fframwaith moesegol" eu hunain.

Kate Berry - Swyddog Monitro, Dinas Caerdydd a Chadeirydd Cymdeithas Ysgrifenyddion y Cynghorau a Chyfreithwyr, Cangen Cymru

Trafododd Kate gystal y mae Safonau a Moeseg yn cael eu hyrwyddo ledled Cymru a rhoddodd rai enghreifftiau o'r gwaith yn ei hawdurdod ei hun.

Jeff Cotterell – Cadeirydd Pwyllgor Safonau Cyngor Môn

Amlygodd Jeff rai o'r heriau sy'n wynebu ei Bwyllgor a phwysleisiodd bod angen i Gynghorwyr dderbyn yr angen i fod yn "broffesiynol" a derbyn y rhwymedigaeth i "ddysgu" drwy hyfforddiant – hyfforddiant, hyfforddiant, hyfforddiant oedd byrdwn ei neges.

Peter Tyndall – Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Rhoddodd Peter fanylion ei lwyth gwaith, y math o gwynion sy'n cyrraedd ei swyddfa a'r canran bychan sy'n cael eu harchwilio mewn gwirionedd. Roedd o'r farn bod y system a fabwysiadwyd yng Nghymru yn gweithio'n dda ac er bod adolygiad hwyrach yn beth iach, nid oedd yn gweld unrhyw reswm i ddilyn ôl troed Lloegr. Ar hyn o bryd, roedd yn profi gostyngiad yn y nifer o gwynion ynghylch y Cod Ymddygiad a dehonglai hyn fel gwell agwedd tuag at y rhai hynny sydd yn y bywyd cyhoeddus yng Nghymru.

Byddai nifer o heriau yn y dyfodol o ganlyniad i'r toriadau cyllidebol oedd ar ddod a disgwyliai gynnydd yn y nifer o gwynion, yn enwedig yng nghyswllt camweinyddu o ran y rhai hynny y'u tramgwyddid gan doriadau mewn gwasanaethau.

Peter Davies – Llywydd, Panel Dyfarnu Cymru Manylodd Peter ynghylch y nifer o achosion a anfonwyd i'r Panel Dyfarnu, y penderfyniadau a'r sancsiynau a orfodwyd. Ei neges oedd " mae'r system gyfredol yn gweithio yn dda felly peidiwch ag ymyrryd â hi".

Materion Cyngor Tref/Cymuned

Arweiniwyd y gweithdy hwn gan Ken Burton – Swyddog Hyfforddi Cenedlaethol ar gyfer Un Llais Cymru.

Parhaodd Ken ar thema Cynhadledd Un Llais Cymru'r wythnos flaenorol - yr angen i Gynghorwyr Tref a Chymuned fod yn fwy proffesiynol a'r angen am hyfforddiant, hyfforddiant, hyfforddiant. Amlinellodd sut roedd rhai awdurdodau arweiniol wedi darparu hyfforddiant ar gyfer Cynghorau Tref a Chymuned yn eu hardal hwy gan grybwyll Powys yn arbennig. Roedd Un Llais Cymru wedi trefnu nifer o sesiynau hyfforddi ar nifer o bynciau gwahanol ac roedd rhai Cynghorau a Chynghorwyr wedi cymryd rhan yn y sesiynau hyn.

Trafododd y grŵp 6 sefyllfa – enghreifftiau penodol a'r materion sy'n gysylltiedig â datgan diddordeb – boed yn bersonol neu'n rhagfarnllyd. Cafwyd sawl barn wahanol ar y rhain a oedd yn profi bod y pwnc datgan diddordeb yn bwnc cymhleth iawn.

Cafwyd bore tu hwnt o ysgogol a rhai syniadau defnyddiol y gellid eu defnyddio yn y Cynghorau Tref a Chymuned yng Ngwynedd.

Pwyllgorau Safonau a Moeseg Rhagweithiol

Bod yn rhagweithiol

Arweiniwyd y sesiwn gan un o uwch reolwyr Cyngor Dinas Caerdydd ac er nad oedd yn ymwneud â'r Pwyllgor Safonau a Moeseg ar hyn o bryd, roedd wedi ymwneud â chraffu yn ei gyflogaeth flaenorol yng Nghyngor Dinas Bryste.

Roedd Mr Akmal Hanuk, Cadeirydd Pwyllgor Safonau a Moeseg Cyngor Caerdydd hefyd yn bresennol.

Gofynnwyd i'r pwyllgor ystyried 4 prif bwynt:-

1. Gwybod beth i'w drafod
2. Rheoli Rhaglen
3. Capasiti
4. Arddulliau a Ffurfiau Cyfarfodydd

Gwybod beth i'w drafod:

Yr angen cyntaf oedd gwybod beth oedd 'cylch gorchwyl' y pwyllgor. Mae cylch gorchwyl Cyngor Dinas Caerdydd wedi ei argraffu ar frig pob rhaglen.

A yw'r cylch gorchwyl yn berthnasol i dasg gyfredol y pwyllgor? A yw holl aelodau'r pwyllgor yn gwybod beth yw'r cylch gorchwyl? Ni ddylid ei ystyried fel ataliad a dylid manteisio'n llawn ar ei baramedrau eang. Pryd gafodd ei adolygu ddiwethaf? A yw'r pwyllgor o'r farn y dylid ei adolygu?

Prif nod cael Pwyllgor Safonau a Moeseg rhagweithiol yw “cynorthwyo a chefnogi’r” Cyngor ac ni ddylid ei weld yn “plismona’r” Cyngor.

Os yw aelodau pwyllgor am drafod safonau a moeseg y Cyngor, dylent fod yn hollol ymwybodol o ymddygiad a gweithrediadau aelodau yn amryfal gyfarfodydd y Cyngor. Awgrymwyd y dylai rhai aelodau annibynnol eistedd i mewn ar gyfarfodydd cyhoeddus ac nad ydynt yn gyhoeddus y Cyngor a’i Bwyllgorau [mae hyn yn digwydd mewn ambell i Awdurdod]. Maent yna i “arsylwi”, e.e. a yw’r holl bapurau ar gael i’r cyhoedd? A yw'r ddarpariaeth ar gyfer y cyhoedd yn rhwydd? ac ati. Os oes materion y byddai’r Pwyllgor hwyrach yn medru eu trafod yna caiff y rhain eu dwyn o flaen y pwyllgor.

Un o’r pynciau a drafodwyd gan y Cyngor oedd "lletygarwch". Archwiliodd y pwyllgor sut y gosodwyd y terfynau, pa ymgynghori oedd yn cael ei wneud ac a oedd hawliadau aelodau’n cael eu monitro. “Os nad yw’r system yn cael ei monitro, sut ydych yn gwybod a yw'r trefniadau cyfredol yn rhesymol". Os yw'r pwyllgor yn monitro'r holl fater "lletygarwch", mae'n darparu rhyw ddilysrwydd i unrhyw ymholiadau posib’ gan y cyfryngau neu eraill.

Roedd nifer o ardaloedd eraill yr awgrymwyd y gellid eu “harsylwi" gan gynnwys presenoldeb a chraffu.

Treuliwyd y rhan fwyaf o’r awr oedd ar gael yn trafod yr eitem hon. Fodd bynnag, dilynodd y tri phwynt bwled bron iawn yn awtomatig.

<u>Rheoli Rhaglen:</u>

Pwy sy’n trefnu Rhaglen y cyfarfod? A yw’r Cadeirydd a’r aelodau annibynnol yn rhan o hyn?

Os yw’r Pwyllgor i fod yn “rhagweithiol” ac aelodau annibynnol eisiau codi a thrafod materion yn dilyn eu “harsylwadau”, a oes cyfle ar gael yn fuan iddynt cyn y cyfarfod i godi materion fel eitem ar y rhaglen?

<u>Capasiti :</u>

Capasiti – mae’r amser sydd ar gael i aelodau’r pwyllgor a swyddogion yn pennu pa mor rhagweithiol y gall pwyllgor fod.

Gwnaed sylwad gan Gyngor Dinas Caerdydd bod “archwiliad” i “letygarwch” wedi cymryd dros 9 mis iddynt ei gwblhau ond profodd i fod yn ymarferiad gwerth chweil.

<u>Arddulliau a Ffurfiau Cyfarfodydd</u>

Canfu pwyllgorau rhai Awdurdodau ei bod yn fanteisiol cael cyfle i gael trafodaethau “anffurfiol” wrth ystyried datblygu canllawiau neu archwilio mannau i’w “harsylwi” ac ati lle nad oedd angen cofnodi gan nad oedd penderfyniadau yn cael eu gwneud. Awgrymwyd bod mantais o ddefnyddio gwahanol arddulliau a ffurfiau i gyflawni nodau’r pwyllgor.

Ar y cyfan, cafwyd trafodaeth a symbylodd y meddwl ac a ddaeth i ben yn rhy fuan oherwydd prinder amser.

Cyng. Margaret Griffith

Cafwyd gair o groeso gan Brif Weithredwr (newydd) Dinas Caerdydd.

Y siaradwr cyntaf oedd **Paul Hoey**, Pennaeth Cysylltiadau Strategol, Safonau Lloegr. Doedd ganddo fawr o newyddion da am Loegr gan ei bod yn fwriad gan y Llywodraeth i gael gwared â Safonau Lloegr fel rhan o'r rhaglen i wneud coelcerth o'r cwangos. Bydd mesur am hyn o fewn y mis a bydd dewis i Gynghorau sefydlu eu pwyllgorau eu hunain os dymunant. Roedd yn gweld diffyg cysondeb ar draws y wlad yn broblem. Mae'r Llywodraeth yn hytrach am greu system droseddol ond nid oedd yn teimlo y byddai hyn yn ateb pob problem.

Yr ail siaradwraig oedd **Kate Berry**, Swyddog Monitro Cyngor Dinas Caerdydd a Chadeirydd Cangen Cymru, Cymdeithas Ysgrifenyddion a Chyfreithwyr Cynghorau. Nododd mai cyfleu barn bersonol yr oedd hi ac nid yn siarad ar ran y Gymdeithas. Credai fod set o safonau a fframwaith moesau'n bwysig. Teimla rhai Aelodau mai'r unig safon yw etholiad ond mae hyn yn rhy hir yn ei barn hi. Mae'n dal i gredu fod fframwaith cenedlaethol yn angenrheidiol a bod angen i'r etholwyr fedru gael ffydd yn y penderfyniadau anodd a wneir gan Aelodau.

Y trydydd siaradwr oedd **Jeff Cotterrell**, Cadeirydd Pwyllgor Safonau Ynys Môn. Yn bersonol roeddwn yn ei chael yn anodd iawn i'w ddeall gan nad oedd y system sain yn dda iawn. Yn amlwg roedd llawer o gydymdeimlad iddo yn yr ystafell ac o'r hyn a glywais i ganddo, mae'n ddigon hawdd i sawl Cyngor lithro i lawr llwybr tebyg i Ynys Môn. Roedd hefyd yn amau faint o gynghorwyr oedd yn cydnabod gwaith Pwyllgorau Safonau.

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, **Peter Tyndall**, oedd y pedwerydd siaradwr. Prif fyrdwn ei sgwrs oedd ei bod yn hawdd iawn bod yn deg mewn cyfnod o ddigonedd ond mae'n stori wahanol iawn pan mae'n ddirwasgiad. Mae penderfyniadau anodd iawn o flaen aelodau am y blynyddoedd nesaf ac mae angen trafod pethau heb iddynt fynd yn bersonol. Mae'n rhagweld y bydd mwy o gwynion tros y cyfnod nesaf, ar sail yr hyn mae'r cyhoedd wedi'i dderbyn yn y gorffennol. Mae angen i aelodau fod â rhesymau clir a dilys am eu penderfyniadau. Rhoddodd hefyd grynodeb o lwyth gwaith ei swyddfa. Roedd yntau'n teimlo fod angen trin rhai achosion mewn llai o amser nag mewn etholiad a bod angen rhyw fath o sancsiynau. Mae egwyddorion Nolan yn sail i bethau ac mae angen cofio pam y cafwyd y rhain yn y lle cyntaf. Bellach mae sinigiaeth am y drefn wleidyddol a gall pethau fynd yn waeth oni bai fod rhyw lyffethair. Mae'n iawn i adolygu'r fframwaith ond rhaid cofio fod iddi lawer o ragoriaethau hefyd.

Y siaradwr olaf oedd **Peter Davies**, Llywydd Panel Dyfarnu Cymru. Rhoddodd ychydig o gefndir y Panel a chrynodeb o'u llwyth gwaith. Byddai yntau'n croesawu adolygiad o'r fframwaith ond teimlai nad oedd angen cael gwared â phopeth fel yn Lloegr. Un o'r tueddiadau clir diweddar yw bod twrneiod yn mynychu gwrandawiadau. Bwriad y Panel oedd eu gwneud yn llai ffurfiol na llys barn ond nid yw hyn yn wir rŵan. Hefyd mae mwy o arbenigedd yn cael ei gwestiynu ac mae'r system yn fwy costus oherwydd hyn, gan fynd ymlaen am fwy o ddyddiau. Mae un achos ar y gweill ar y funud lle bydd 70 o dystion. Maent wedi gorfod addasu eu gweithdrefnau i gyd-fynd â'r tueddiadau hyn.

Sesiynau Trafod

Gwrandawiadau Pwyllgorau Safonau

Cyflwynwyd y sesiwn hon gan Peter Keith-Lucas. Nid oedd digon o amser i fynd drwy bopeth, yn arbennig y newidiadau arfaethedig yn Lloegr ac effaith hyn hefyd ar Gymru, os o gwbl. Mae hyn yn nodwedd yn aml o Weithdai, lle mae gormod o amser yn cael ei dreulio ar fanion gan ambell unigolyn ar y dechrau ac yna mae rhai adrannau'n cael eu gadael heb eu cyffwrdd o gwbl. Un o'r pethau mwyaf defnyddiol oedd y taflenni adolygu penderfyniad a'r un ar gyfer Cadeiryddion a ddosbarthwyd ar gyfer y sesiwn. Bydd y rhain yn ddefnyddiol ar gyfer unrhyw fath o wrandawiad lled-farnwrol. Pe byddai angen cynnal Gwrandawiad gan y Pwyllgor Safonau yng Ngwynedd, yna efallai y byddai'n syniad cynnal sesiwn o hyfforddiant yn defnyddio'r taflenni hyn ymlaen llaw.

Cod Ymddygiad

Yma eto nid oedd digon o amser i fynd drwy holl sylwadau'r Ombwdsmon. Roedd hyn yn drueni gan na fu trafod o gwbl ar yr adran ar fuddiant, rhywbeth yr oedd gen i ddiddordeb ynddo. Defnyddir dau derm ffasiynol y dyddiau hyn - cylch rhinweddol a throell o anobaith. Yn y cyntaf, ceir safon uchel o ymddygiad, er nad yw hyn yn golygu dim beirniadaeth ond fod hwnnw'n adeiladol. Mae'r ail yn arwain at broblemau parhaus gydag ymddygiad. Y ddelfryd yw bod yn y cyntaf wrth gwrs. Aeth yr Ombwdsmon drwy ychydig o'r penawdau o'r Cod Ymddygiad ond bu'n rhaid gadael nifer o'r penawdau heb eu trafod. Yma eto, efallai y byddai'n fuddiol defnyddio'r sleidiau ar gyfer hyfforddiant rhyw dro.

Ar y cyfan roeddwn yn teimlo fy mod wedi cael budd o fynychu'r Gynhadledd.

Dilys Phillips

Gweithdy'r bore – Canllawiau ar y Cod Ymddygiad

Cyflwynwyd y gweithdy gan Kate Berry, Swyddog Monitro Caerdydd a Peter Tyndall, yr Ombwdsmon. Y bwriad oedd egluro'r canllawiau ar y cod ymddygiad ond yn anffodus oherwydd prinder amser ni chyrhaeddwyd y rhan ar ddatgan buddiant.

Cafwyd trafodaeth ar rai agweddau o'r cod a'r canllawiau. 'Roedd nifer o'r mynychwyr yn anfodlon hefo'r prawf mae'r Ombwdsmon yn ei gosod wrth benderfynu pa gwynion i ymchwilio iddynt. Yn arbennig roedd anfodlonrwydd ynglŷn â'i safbwynt na fyddai'n ymchwilio os oedd yn tybio na fyddai'r tramgwydd yn arwain at gosb gan y Pwyllgor Safonau. Mynegodd sawl un oedd yno eu bod yn cael trafferth hefo'r agwedd hon ac y dylai'r mater gael ei gyfeirio at y Pwyllgor Safonau i'w benderfynu. Mynegodd eraill fod hyn yn golygu bod rhai achosion o dorri'r cod yn mynd heb eu cosbi. Dadl yr Ombwdsmon ydi ei bod yn well i faterion gael eu troi i lawr ganddo ef na llwytho'r baich ar bwyllgorau safonau, bod hyn yn fodd i sicrhau cysondeb ac nad yw peidio cynnal ymchwiliad yn gyfystyr â dweud nad yw'r cod wedi ei dorri.

Diddorol hefyd oedd gweld bod disgwyl i swyddogion monitro roi gwybod i'r Ombwdsmon os oes rhyw wybodaeth ychwanegol nad yw wedi ei gymryd i ystyriaeth - yn arbennig pan mae'n anfon llythyr i ddweud nad yw'n bwriadu ymchwilio i gŵyn.

Gweithdy'r p'nawn – Ymgysylltu â chyfryngau cymdeithasol newydd

'Roedd y gweithdy yma'n canolbwyntio ar y dulliau newydd electroneg o gyfathrebu e.e. Facebook, Twitter ayb. 'Roedd y cyflwynydd yn gefnogwr brwd o'r dulliau cyfathrebu yma ac yn wybodus ynglŷn â'u potensial. Roeddwn yn teimlo fod y dulliau yn cael eu "gwerthu" i ni fel ffordd o ychwanegu at waith y Cyngor ac fe elwais rywfaint ar ddysgu mwy amdanynt.

Ond, o gofio mai cynhadledd ar safonau oedd hon, siomedig iawn oedd yr elfen oedd yn ymwneud â sut y gellid monitro neu reoli cynnwys y cyfathrebu a pha gamau y gellid eu cymryd os oedd aelod yn camddefnyddio'r cyfryngau newydd. 'Doedd y cyflwynydd ddim wedi rhoi llawer o ystyriaeth i'r agwedd hon o'r pwnc a chefais yr argraff nad oedd fawr y gellid ei wneud os oedd gynghorydd yn benderfynol o ddefnyddio'r cyfryngau newydd i dorri'r cod ymddygiad. O'r safbwynt hwn nid oedd y gweithdy'n fuddiol iawn.

Argraffiadau cyffredinol o'r diwrnod

Ar y cyfan cefais y diwrnod yn fuddiol - yn arbennig y sesiwn bore hefo'r gwahanol siaradwyr. Byddai wedi bod yn dda cael cyfle i gwestiynau yn ystod y sesiwn yma (credaf mai dyna'r bwriad ond aeth amser yn brin). 'Roedd presenoldeb da yn y gynhadledd, er braidd yn wan o'r Gogledd, ac roedd trefn y rhaglen yn golygu fod llawer iawn wedi gadael cyn y sesiwn olaf. Ar y diwedd cafwyd cyfle i gael trafodaeth banel hefo Jeff Cotterell (Cadeirydd Pwyllgor Safonau Ynys Môn), Kate Berry a Peter Tyndall. Y peth mwyaf trawiadol i mi ddaeth allan o'r sesiwn gloi yma oedd y neges nad oedd gallu cyfreithiol ar ei ben ei hun yn ddigon ar gyfer Swyddog Monitro, mae angen meddu ar sawl sgil arall yn ogystal!

Siôn Huws

Gweithdy 'Gwrandawiadau Pwyllgorau Safonau a Moeseg'

Cynhaliwyd hwn gan Peter Keith-Lucas, cyn Brif Weithredwr a Phennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol mewn llywodraeth leol, sydd 'nawr yn bartner gyda chyfreithwyr Bevan Brittan LLP. Y prif bwyntiau o'r gweithdy yma oedd:

- Cost cynnal ymchwiliad (£5-10K) ac felly pwysigrwydd bod yn bwyllgor rhagweithiol.
- Pwysigrwydd proses o gasglu gwybodaeth a pharatoi cyn y gwrandawiad, er mwyn sicrhau mai'r materion perthnasol yn unig y canolbwyntir arnynt yn y gwrandawiad ei hun.
- Trefn ysgrifenedig ar gyfer ymchwilio i honiad a chynnal gwrandawiad (gan gynnwys 'sgript' i'r Cadeirydd)
- Roedd PK-L yn ffafrio cael panel o 4 i gynnal gwrandawiad gan fod hyn yn llai ffurfiol a bygythiol. Byddai hefyd yn caniatáu i'r Pwyllgor ail-wrando achos pe bai angen.
- Pwysigrwydd cyfleu 'pwyntiau i'w dysgu' i'r Cyngor ar ôl y gwrandawiad gan mai prif swyddogaeth y Pwyllgor yw gwella ymddygiad.

Gweithdy 'Eisiau bod yn Swyddog Monitro?'

Cynhaliwyd hwn gan ddirprwy Swyddog Monitro Cyngor Caerdydd. Ychydig yn siomedig oedd y gweithdy o safbwynt dysgu unrhyw beth newydd. Serch hynny, y prif bwyntiau o'r gweithdy oedd:

- Nad yw'n hawdd bod yn Swyddog Monitro!
- Bod gorfod delio a phroblemau sy'n codi yn ystod cyfarfodydd pwyllgor yn medru bod yn arbennig o anodd.
- Yr angen am hyfforddiant i swyddogion oedd yn dymuno bod yn swyddogion monitro neu sy'n gorfod gweithredu ar ran y swyddog monitro.
- Bod ACSeS yng Nghymru (sy'n cynrychioli prif swyddogion cyfreithiol a swyddogion monitro) yn ystyried datblygu hyfforddiant o'r fath.